

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

MEHMET GEDİK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/28412

Karar Tarihi : 16/9/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Muhterem İNCE

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Mehmet GEDİK

Vekili : Av. Mehmet BULGURCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet memurluğundan çıkarılan kişinin göreve iade ve sosyal haklarının ödenmesi talebiyle yaptığı başvurunun reddi üzerine açtığı davada kurulan hükmün masumiyet karinesini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Malatya Askerî Hastanesi Baştabipliği emrinde sivil memur olarak görev yapmakta iken 15/6/1999 tarihinde işlediği iddia edilen eylemler nedeniyle hakkında ceza soruşturması başlatılmıştır. Malatya 1. Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesinde açılan ceza davası neticesinde 26/12/2008 tarihli karar ile 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nun 81. maddesi uyarınca "Askerlikten kurtulmak için hile yapmak suçuna iştirak" suçundan 2 yıl 1 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine hükmedilmiş ve bu karar Askerî Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 7/4/2010 tarihli ilamı ile onanarak kesinleşmiştir.

3. Kesinleşen mahkûmiyet kararı üzerine 20/7/2010 tarihli işlem ile başvurunun memuriyetine son verilmiştir.

4. Başvurucu, mahkûmiyet kararına yönelik yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş; talebin kabulü üzerine dava dosyası yeniden açılmıştır. Başvurucu bu durum üzerine hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı gerekçesiyle Genelkurmay Başkanlığı (idare) nezdinde memuriyete iadesi için talepte bulunmuş ise de bu talep, kesinleşmiş mahkûmiyet kararının henüz ortadan kalkmadığı gerekçesiyle 30/1/2012 tarihinde reddedilmiştir.

5. Yeniden görülmeye başlanan ceza davasında, dosya görevsizlik kararı ile Malatya 2. Ağır Ceza Mahkemesine (Ceza Mahkemesi) gönderilmiştir. Ceza Mahkemesi, 4/11/2014 tarihli karar ile kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine hükmetmiş

ve bu karar temyiz incelemesinden geçerek 16/2/2017 tarihinde kesinleşmiştir. Başvurucu düşme kararı üzerine 28/11/2014 tarihinde tekrar idareye başvurarak geçmişe dönük bütün özlük hakları ile ödenmeyen maaşlarının ödenmesini ve memuriyete iadesini talep etmiş ancak talebi idarenin 26/12/2014 tarihli işlemi ile reddedilmiştir. İşlemin gerekçesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun devlet memurluğuna alınacaklarda aranacak şartları düzenleyen 48. maddesi ile memuriyetin sona ermesi hâlini düzenleyen 98. maddesi gereği başvurusunun memuriyetine son verildiği, göreve son verme işleminin mevzuata uygun olduğu belirtilerek memuriyete iade talebinin uygun görülmediği ifade edilmiştir.

6. Başvurucu, bu işlemin iptali ve maddi haklarının iadesine karar verilmesi talebiyle önce Askerî Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) nezdinde dava açmıştır. AYİM 1/7/2015 tarihli kararı ile davayı görev yönünden reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurusunun dava tarihi itibarıyla devlet memurluğundan çıkarılmak suretiyle asker kişi olma sıfatını kaybettiği belirtilmiştir. Başvurucu, bunun üzerine aynı işleme karşı Malatya İdare Mahkemesi nezdinde dava açmış; memuriyete iade talebinin reddine dair işlemin iptali ve işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının tazminine karar verilmesini talep etmiştir. Malatya İdare Mahkemesi, davanın yetki yönünden reddi ile dosyanın Ankara 1. İdare Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmesine karar vermiştir.

7. Mahkeme 29/4/2016 tarihli karar ile davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde; ceza davasının zamanaşımından düşmesi üzerine başvurusunun yeniden devlet memurluğuna atanmasının mümkün olduğu ancak açıktan atama yapma konusunda idarenin takdir yetkisine sahip olduğu, nitekim başvurusunun talebinin de açıktan atama koşulları çerçevesinde incelendiği ve işlediği suçun niteliği, yürüteceği hizmetin özelliği ve önemi dikkate alınarak atanma talebinin reddi yönünde tesis edilen idari işlemde kamu yararı ve hizmet gerekleri bakımından hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu, gerekçeli karara karşı temyiz talebinde bulunmuş; davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesinin bütün sebep ve sonuçlarıyla ortadan kalkması anlamına geldiğini, dolayısıyla memuriyetten çıkarılmanın sebep unsurunun da ortadan kalktığını iddia etmiştir. Yargılamanın yenilenmesi talebinin eksik inceleme yapıldığı gerekçesiyle kabul edildiğini belirten başvuru, şayet zamanaşımından düşme kararı verilmemiş olsaydı beraatine hükmedilmesinin muhtemel olduğunu ancak hem idarece hem de Mahkemece bu hususlar gözardı edilerek hukuka ve hakkaniyete aykırı bir şekilde talebinin reddedildiğini, böylece masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini ileri sürmüştür. İdarece ibraz edilen savunma dilekçesinde ise 657 sayılı Kanun uyarınca görevine son verilen memurun yeniden mesleğe kabulünde idarenin takdir yetkisine sahip olduğunu ve bu yetkinin ilgililer lehine kullanılması yönünde yargı kararı ile zorlanamayacağını, başvuru hakkında tesis edilen işlemin de bu kapsamda kanuna aykırı herhangi bir takdir zaafı, keyfilik ya da usul hatası ihtiva etmediğini, tüm yönleri ile hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

9. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay) tarafından yapılan temyiz incelemesi üzerine mahkeme kararının onanmasına hükmedilmişse de karar düzeltme talebi karşısında dosyayı tekrar ele alan Danıştay, Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen masumiyet karinesini dikkate alarak başvurusunun memuriyetten çıkarılma işleminin dayanağı mahkûmiyet kararının hukuken tamamen ortadan kaldırıldığını, dolayısıyla memuriyetten çıkarma işleminin dayanağının kalmadığını, başvurusunun yeniden atanma talebinin idarenin takdir yetkisine bırakılmasının masumiyet karinesi ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacağını belirterek mahkeme kararının bozulmasına hükmetmiştir.

10. Mahkeme, bozma kararı üzerine yeniden dosyayı incelemişse de 6/12/2018 tarihli kararı ile davanın reddi yolunda tesis ettiği ilk kararında direnmiştir. Başvurucunun temyiz talebi üzerine dosya Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna (İDDK) gönderilmiştir.

11. İDDK 16/3/2020 tarihli kararı ile mahkeme kararının usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle temyiz talebinin reddine hükmetmiştir.

12. Başvurucu, onama kararına karşı karar düzeltme talebinde bulunmuşsa da İDDK tarafından 3/2/2021 tarihli karar ile idarenin takdir yetkisini hizmetin özelliğini dikkate alarak kullandığı, bu kapsamda dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle talebin reddine hükmedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 20/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; idarece hukuka aykırı şekilde memuriyetten çıkarıldığı hâlde memuriyete geri dönme talebinin açıktan atanma olarak değerlendirilmesinin hatalı olduğunu, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde idare ve mahkemelerce aksi yönde yapılan değerlendirmeler ile masumiyet karinesinin ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya konu olay ve olgulara ayrıntılı bir şekilde yer verilmek suretiyle başvurunun masumiyet karinesinin Anayasa'nın 38. maddesi ve Anayasa Mahkemesinin anılan maddeye yönelik içtihadı kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde suçlu olduğu tespiti üzerinden tesis edilen idari işlem nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği yönündeki iddiasını tekrarlamıştır. Öte yandan başvuru, memuriyete geri dönme talebinin açıktan atanma talebi olarak ele alınmasının hukuka aykırı olduğunun tekrar altını çizmiştir. Açıktan atamanın daha önce o görevi yapmamış ya da kendi isteğiyle o görevden ayrılmış kişiler için söz konusu olabileceğini belirten başvuru, kendisinin ise hukuka aykırı hâlde gelen memuriyetten çıkarılma işleminin geri alınması ve buna bağlı özlük haklarının iadesi talebinde bulunduğunu ifade etmiştir.

18. Anayasa Mahkemesi olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bu kapsamda başvurunun iddiaları masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesine yönelik ihlal iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Masumiyet karanesi, Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.*" şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde ise herkesin iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Anılan maddeye "*adil yargılanma*" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kendisine bir suç isnat edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla masumiyet karanesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber Anayasa'nın suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağına dair 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (*Fameka İnş. Plastik San ve Tic. Ltd. Şirketi* [1. B.], B. No: 2014/3905, 19/4/2017, § 27).

21. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karanesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karanesinin ihlali söz konusu olabilir (*Galip Şahin* [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

22. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (*Galip Şahin*, § 40).

23. Bu çerçevede ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyumsuzluklarda, kişi hakkında beraat kararı verilmiş olmasına rağmen, bu karara esas teşkil eden yargılama sürecine dayanılması ve bu şekilde beraat kararının sorgulanması masumiyet karanesi ile çelişir. Buna karşılık, idari uyumsuzluğun çözümüne esas teşkil etmesi bakımından, kişi beraat etmiş olsa dahi yargılanmış olması olgusundan veya buna ilişkin karardan söz edilmesi, kişinin suçlu muamelesi gördüğünden ve dolayısıyla masumiyet karanesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran kişinin yargılandığı ve sonuçta beraat ettiği fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (*Kürşat Erol* [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 29).

24. Öte yandan ceza ve ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukukunun farklı kural ve ilkelere tabi disiplinler olduğunun hatırlanmasında yarar vardır. Buna göre kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu da gerektirebilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ve disiplin soruşturması ayrı ayrı yürütülür ve ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü disiplin makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir (*Kürşat Erol*, § 30). Ancak bu kapsamda yapılan değerlendirmelerde delil

yetersizliğine dayalı olsa bile kişi hakkında verilen beraat kararına aykırı olarak kişinin suçsuz olmadığı yönünde değerlendirmelerden kaçınılması gerekir.

25. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken özellikle hukuk ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve beraat kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır (*Mün İçer* [2. B.], B. No: 2012/584, 12/3/2015, § 29).

26. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir (*Ramazan Tosun* [1. B.], B. No: 2012/998, 7/11/2013, § 65).

27. Bireysel başvuruya konu olan mahkeme kararı incelendiğinde ceza davasının zamanaşımından düşmesi üzerine başvurunun yeniden devlet memurluğuna atanmasının mümkün olduğu ancak açıktan atama yapma konusunda idarenin takdir yetkisine sahip olduğu ve başvurunun talebinin de açıktan atama koşulları çerçevesinde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurunun işlediği suçun niteliğine değinilen kararda yürütülecek hizmetin özelliği ve önemi dikkate alınarak atanma talebinin reddi yönünde tesis edilen idari işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına dair değerlendirme yapıldığı görülmektedir.

28. Başvurucunun durumu değerlendirilirken zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılan ceza davasına konu eylemlerin suç niteliği taşıdığı tespiti yapılmış ve iadesi talep edilen görevin önemine vurgu yapılarak atanmama işleminin hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurunun talebini açıktan atama talebi olarak değerlendirmiştir. Bu çerçevede başvuruya konu kararın gerekçesinde yer alan ifadelerin suçluluğu ilgili mahkeme kararıyla sabit olmayan ve zamanaşımı nedeniyle hakkında açılan ceza davası ortadan kaldırılan başvurunun anılan eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancını yansıttığı, bunun yanında başvurunun talebinin açıktan atama talebine ilişkin olmamasına rağmen Mahkeme tarafından bu yönde değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla idarenin söz konusu işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşırken Mahkeme, başvurunun durumunu ceza yargılamasından ayrı olarak değerlendirmemiş; aksine başvurunun yargılandığı fiilleri işlediği kabulüne dayanarak karar vermiştir. Bu kapsamda Mahkemenin gerekçesinde kullandığı ifadelerin başvurunun masumiyet karinesine saygı ilkesiyle bağdaştığı söylenemez.

29. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde mahkeme kararının gerekçesinde, başvuru hakkındaki zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılan ceza yargılamasına atıfta bulunulduğu ve suçluluğu mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurunun yargılamaya konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının karara yansıtıldığı anlaşıldığından başvurunun Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

32. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karanesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karanesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karanesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 1. İdare Mahkemesine (E.2018/2351, K.2018/2757) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruca ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.